Incipit tractatus de supsticiosis quibusdā casib9 ꝯpilat9 in alma vniuersitate studij Colonienſ ꝑ venerabilem mgrm Heinricū de Gorihem sacre theo· pfessorez eximium·

IN lectōne nouissima vestris me obligaui dile-
ctōnib9 rn̄suꝝ quibusdā mihi p̄ntatis casibus
supsticiōis ritū ꝯcernētib9· q̄s absoluendo simꝉ
repetere intendo· Gratia aūt dicendoꝝ p̄mit
tendū est tanq̄m p̄ncipiū sequentiū· ⁊ est beati
Aug· 21· de ci· dei· ⁊ doctoris sancti ī scda scde
q̄onib9 94· 96· 91· Hoīes pctm̄ ꝯmittunt·
quicq̄d agūt demonum auxilio uꝉ ꝯsilio p aliq̄
pacta cū eis inita tacita uꝉ exp̄ssa· Hoc autez
ꝯtingit quotienscūqꝫ hoīes ī suis opatōib9 ex
falsa ⁊ vana opīone ad aliq̄d tēdūt· Falsa vō
⁊ vana ē oīs opīo· qua quis ex aliq̄b9 medijs
nitit̄ obtinere aliquē effectū qui ex eis nō ē na-
tus puenire· Verbi grā· aliq̄s iēus ad pugnā
stans ī biuio ⁊ ꝯsidans motū seu volatū auiū
⁊ garritus aut q̄scūqꝫ gest9 eaꝝ pōt ex eis cō
iectare sup dispōne futa aeris q̄ ad serenitatē

vł pluuiā tranquillitatē seu tempestatē· Nā corpora brutoꝝ aīalium subiacent dispositōni corpoꝝ celestium· ⁊ ido michil ꝓhibet aliquas eoꝝ opatōnes esse quorūdam futuroꝝ signa· in quantū conformant̄ instinctui celesti· ⁊ sic qn̄ cornicula frequenter crocitat· est argumētum future pluuie· Qꝫ si dicto mō stans· estimet ex signis auiū poti⁹ sibi p vnā uiā ambulandū q̄ꝑ p aliā· uł q̄ꝑ pugnādo obtinebit uictoriā· tał opinio ſtła ē ⁊ vana q₂ extendit motus ⁊ uoces auiū ad ea q̄ nullo mō ad ipas aues ptinēt ⁊ q̄rit ꝯgnitōꝫ p mediū p qd̄ hrī non pot̄· Ac p h̄ demones p̄ter petitōꝫ hoīs se oculte ingerunt ad coopand̄ ⁊ ꝯhit̄ quoddā pactū ocultū hoīs cū demone· Vel si q̄s scribat cedulā lr̄is notis ⁊ eā mittat sciēti legere dictā scriptraꝫ· pt̄ ipe scribēs ex h̄ hūc effectū ꝯseq̄ ut alti suā mentē maīfestet· Sꝫ si p aliquā cedulā īsignitā noībꝫ ignotis ⁊ p caract. īsolitos credat aīm alic⁹ allicē in suū amorē· talis opīo ē falsa ⁊ friuola ⁊ ꝯcedit̄ demoni liceñ· se īmiscendi· ac p hoc fit actio illi· ⁊ supsti· Pari mō licꝫ naute uolenti ptransire mare adūtere dispōꝫ celi ut p̄cōiectꝫ sup dispōne maris quo ad tranq̄lli· uł tempe·

Ut si ceteris paribꝰ eligat potius vnam horā vel diem q̄ aliā. Aut si uelit ex p̄missis signis ꝯcludere aliqḋ infortuniū ex occursu aliquoꝝ hoim supra mare. vult eoipo aliquid ꝯsequi p media ex quibꝰ ꝯsequi nō potest. ac p hoc illi: citis intendit. Fit igit̃ ut demones se īmisceāt ⁊ fit homo superstitiosus ⁊ sic de aliȷs. Ratio autem predictoꝝ hec est. quia aduersarius nr̄ dyabolus intendit incessanter pditōnem hoim ⁊ sic studet inducere in errores saluti generis humani nociuos qn̄cunqꝫ sibi pmittitur. Hec autem pmissio sibi concedit̃ ex demerito eius qui vanis ⁊ illicitis seu falsis insistit aut super sticiosis vacat. ad friuola se conuertendo quē: admodum in exemplis premissis ⁊ similibus. Quo tanq̄m p̄ncipali p̄misso rn̄dendum ē ca: sibꝰ oblatis p aliquas ꝓpōnes.

Prima ꝓpositō.

Cereis in die purificatōis bn̄dictis. in die aga the dū pagunt̃ missaꝝ solēnia inscribere hec v̓ba. Mentē scām spon. ⁊c. ac p hoc intendere ꝯseq̄ libatōꝫ incendȷ̄. hn̄do solā fiduciā ad dei honorē ⁊ bt̄e Agathe. ⁊ ex eoꝝ pietate auxi: liū expectādo nō uidet̃ illicitū neqꝫ supsticiosū

Hec ꝓpō pꝫ Naꝫ diuīa bonitas volēs sanctos suos tanq̄ carissimos aīcos ī honore hrī distribuit eis diuersa dona ad dīsos effectꝰ ī subueñtōeꝫ ꝯ varias nccitates hoīb; occurrētes · qtꝰ ex talib; aīꝰ alliciat̄ ad scōꝝ suoꝝ venatōem Sic em̄ legit̄ q̄ deꝰ frequent̄ opat̄ dīsa miracula circa reliq̄as scōꝝ ⁊ in eoꝝ apparitōib; Nec derogat pietati alios ⁊ alios scōs institutos esse tanq̄ p̄ronos circa alios ⁊ alios morbos · ut̄ alia ⁊ alia hoīm vota · ut scūs anthoīꝰ circa mēbroꝝ īcendia · scūs corneliꝰ circa morbū caducū · Teste aūt doctore scō · licitū ē portare circa collū reliq̄as scōꝝ ⁊ ex fiducia dei ⁊ ipoꝝ scōꝝ · ⁊ tali venatōne ampliꝰ pie p̄sumere de ipoꝝ auxilio · Et sic dicit̄ ī decre · 26 · q · 6 · q̄ licitū est penes se hr̄e cedulas conscriptas simbolo aut orōne domica ut tm̄ creator oīm honoret̄ deꝰ · Legit̄ aūt q̄ ad ꝯmendatōeꝫ btīs · uirḡ · Agathe · angelꝰ ī tabul̄ lapidis scripsit illa v̄ba Mentē scāꝫ spon · ho · d · ⁊ pa · li · Legit̄ secundo q̄ paganoꝝ multitudo fugiens ad sepulcrum virginis . tulerunt velum eius ꝯtra ignem · ut ꝯprobaret dn̄s q̄ a picul̄ incēdij meritis Agathe · martiris sue eos liberaret

Si igit̃ ad reuerentiã diuini officij dũ missaꝝ solẽnia celebrant̃ scribant̃ p̃dicta v̾ba ſm modificatoꝝ put dicit ꝓpõ · nõ videt̃ ĩ aliq̃ ↄmitti aliq̃ sup̾sticõis nota cũ ex miracul̃ p̾uijs assurgat anim⁹ ad pie p̾sumendũ ↄsolatoꝝ virgĩs ipi⁹ veneratõne assũpta q̃i quodã intcessore.

¶Scd̃a ꝓpositõ /

Credere ipa v̾ba sic scripta habere eoipo intra se v̾tutem vniuersaliter p̾seruandi contra incendium · ⁊ ex tali opĩone ꝓcedere ad aliq̃s opatõnes · est oĩno illicitũ ⁊ sup̾sticiosũ ·

Hec ꝓpõ apparet ex p̃ncipio p̾libato · Nã ſm phm̃ primo pihe̾r. Voces ⁊ scripture vsq̧ ad hoc subiacẽt humane potestati q̄ p eas tanq̃ꝫ p signa possumus conceptus nostros explicare · Qr̃ si ex eis vigore potestatis eis collate a nobis · attemptem⁹ aliq̃d ampli⁹ expetere seu extorq̃re · ↄstat q̄ aliq̃d obtinẽ q̃rimus p illd̃ p qd̃ non est natũ hr̃i ⁊ p ↄñs ex falsa opĩone ⁊ vana ꝓcedentes · equalenter paciscimur cũ demonib᷒ · Est autẽ notũ q̄ hui⁹moĩ v̾ba ex tali scriptõne nõ accipiũt aliq̃m v̾tutem ex diuĩa institutõe eis coessencialẽ ad talẽ effectũ · quẽadmodũ v̾bis sacramẽtalib᷒ collata ẽ v̾tus ad

effect⁹ sacramtales pficiendos Vñ friuolũ est
dicere ipis vƀ inesse talem vtutem intraneã
sic herba hʒ vtutẽ ꝓpam ad aliquẽ effectũ na-
talẽ sue forme ꝓporcõnatã. Preterea q̃ diuitus
dant. nõ dant q̃buscũ q̊ neq̊ cũ obſuatõne sed
ſm arbitriũ spũs. s. ſm illd 1. Cor. 12. Alij q̃dẽ
dat p spm̃ scʒ ſmo sapie ⁊c Et postea subdit.
Hec oĩa opat vn⁹ atq̊ idem spũs diuidens sin
gul put vult. Non ẽ igit ymaginandũ q̊ in-
different oĩb; candel ⁊ semp illo die ⁊ eadem
missaꝝ hora ɔferat a deo regłarit tal vt⁹ im
manens. cui⁹ ẽ p̃ ſuare edificia ab incendijs.
qnymo ɔ̃ tales obſuatões studiose inuehunt
doctores. Nã ⁊ ipe apls Gal. 4. di. Obſua-
tis tempa dies ⁊ horas ⁊ ãnos vbi ptin⁹ sub
iungit. Timeo forte ne sine causa laborauerim
Ex hac radice glo. Guilhelmi sup loco p̃alle-
gato in decretis ait ɔ̃ quosdã portãtes sup se
quedã breuia videlicʒ. Quicunq̊ portauit su-
per se istud breue nõ piclitabit sic ut sic. aut il
lud bonũ ut illd sibi ɔtinget. Vbi ɔñter subdit
Procul dubio reprobandum est nec portan-
dum Scribuntur enim quedam breuia cũ qui-
busdã verbis sanctis ⁊ caracterib; aliquibus.

ex quib9 quorundam error credit illis cedulis inesse vtutem ad tales effectus ꝯsequendos · sꝫ totum est vanū ad talem intentōez ·

¶ Propositō · iij ·

Deferre ad ecclesiā scapulas porcinas ul' alias escas aut pocula · hac intentōne ut sup eas fiat diuī noīs inuocatō ⁊ p quasdā certas orationes bn̄dictō · deinde eis vti reuerenti⁹ ⁊ in pncipio ꝯmestionis ex intentōne p̄circūstantō nata · neq3 illicitū videt' neq3 supsticiosum ·

Nec ꝓpō p3 · Nā dit apl's i · Cor' · iiij · Nichil ē reiciendū qđ cum gr̄arū actōne accipit' · Cām statim subiungens ait · sanctificat' em̄ p v'bum dei ⁊ oratōnem · Vnde Nicolaus de lira amplius dicit · q sicut aq̄ benedicta confert ad delendum venialia · pari modo cib9 v'bo dei sanctificatus valeat contra pc̄ta venialia · Quemadmodū igit' indubitanter laudabile ē p̄mittere bn̄dictōꝫ pncipijs prandiorꝝ ⁊ quarūcunq3 ꝯmestionum p oratōnes p̄cipuas · similit' uidetur ꝯmendabile ut quadam vniuersali benedictōne p determinatas orōnes huic rei ꝓpicias sanctificent' simul ⁊ semel victualia ex diuersis domib9 illata ne minister ecclesie grauetur per

singlas domos discurrēdo. Vñ hostie pacifice p oblatoꝝ ↄsecrabant. deinde ī tres ptes distribuebant. qꝝ vna īcendebat ad honorē dei. alia ps erat sacerdotis. tercia erat offerentiū et ea vescebant ī eadē loco ut ī irlm tanq̄ cibo ↄsecrato ut habet leuit. A Huic etiā attestat cōsuetudo valde vniuersal ī diuers dyocesibus vbi spēalit circa festū pasce ob reuerentiā ↄicatōis spūal cibi. ↄsecrant alia esculenta. qt9 occupatō magis assidua sit circa ciboꝝ sūptōem et oīa pticipēt qndā spūalitatē sic etiā ea ↄsecrāt q̄ deseruiūt euca sacra. ut altare. vasa. mappe.

¶ Propositō iiij.

Scdē obsuantie practica si eo mō fiat q̄ exposita est. est illicita. vana. et supsticiosa.

Hec ppō appar3 ex pn̄cipio ī capite h9 matie pmisso. Nā ea sūt vana et illicita q̄ ex sola fantasia alic9 pcedūt sm quā ptendim9 aliqd ↄsequi p aliq media tanq̄ p cās ex qb9 tal effect9 n̄ ē nat9 puenire. Sic aūt accidit ī practica h9 scdē obsuantie. Dicit em̄ q̄ in penali septīana ponunt scapule porcine ad altaria. ut ēcludūt in altarib9 et legunt sup ea qtuor passiōes. iiij euā. sc3 ī die pal. fe. 3. fe. 4. et bo. fe. 6. seqntib9

q̄bꝫ sic lectis · credit̄ ꝙ h' mōi scapult acq̄rat̄ v̓
tꝰ tal · ꝙ cruces facte ĉ craneis illaꝝ scaplaꝝ
hēant v̓tutē p̄suandi hoīes a piclis maris · ⁊
ab īimicis corꝑalibꝫ scꝫ raptoribꝫ ⁊ ab oībꝫ in
fortunijs · Hāc aūt practicā esse supsticōsā ui
dere facile ē discurrēti p eiꝰ pticlas · Unde ipa
crucis signacla pn̄t ɔsidari vno mō ꝑut sūt q̄
dā forme artificiales · corpoꝝ aūt artifi · forme
ꝑcedūt ex ɔceptōe artificis ⁊ cū nichil aliud
sint ꝙ ɔpo ordo ⁊ figura ut dicit̄ I · phicoꝝ · ñ
pn̄t hr̄e natalē v̓tutē ad agend̄ · Inde ē etiā ꝙ
corpora artificialia ex īpressiōe celestiū corꝑm
nullā v̓tutē sortiunt̄ inq̄ntū sūt artificialia · sed
solū ſm materiā natalē · ꝓpt̄ qd̄ Aug · x · de ci ·
dei reprobat porphiriuz quendā ponentem ꝙ
quedā ymagines sub certis ɔstellatōibꝫ fabcat
te rōne figure ɔseq̄rent̄ sitez v̓tutē cū rebꝫ q̄ꝝ
forēt ymagines · Non igit̄ cruces ſm ꝙ sūt q̄
dā forme artificiales sortiūt̄ aliq̄ v̓tutem · Si
vero crux ɔsideret̄ in rōne signi v̓e crucis sic
p̄dicat̄ sue v̓tutis p̄conīū ɔtra ptates spūales
nequicie ī celestibꝫ sꝫ tūc nō refert ī q̄ materia
sit tale signum · Neqꝫ ex lectura aliꝰ euāgelij
sibi ɔfertur v̓tus quā habuit ex hora passiōis

Neq3 ipi cruci sic facte inest aliqua virtus p̄manens queadmodum magneti inest virt⁹ attractiua ferri. Sed pius ob reuerentiā vere crucis immo vere potius ipius crucifixi ⁊ intuitu deuotionis fideliū deus interdum mira p̄ signum crucis operatur. Sicut em̄ securi non inest vt⁹ p̄manens ipi⁹ artis nisi qn̄ artifex actu mouet securim. sic neq3 sacramentis neq3 reliquijs neq3 signo crucis aut v̄bis inest v̄tus in actu nisi motus sūmi artificis ad illos effectus ad quos determiate sūt tunc spēaliter ꝯcurrat. Rurs⁹ nec ipa lectō passionū est instituta ad ꝯferendū talem v̄tutem contra quecunq3 p̄icula. Velle igit̄ v̄ba sacra extendere ad v̄tutem que neq3 imediate a xp̄o ipis est collata neq3 p̄ auctoritatem eccl'ie. est supsticiosū ⁊ vanū. Sic enim quidā p̄isi⁹ putabat v̄ba ꝯsecratōis eucaristie posse sanare Regem. eo q transsubant panē i corp⁹ xp̄i. nō attendens hui⁹moi v̄ba ad certum effectū esse detm̄iata ex v̄tute p̄ ministrum ecclesie a deo collata. Relinquit̄ igit̄ friuoluz esse. q rōne lectōis dictoꝝ euāgelioꝝ adueniat crucis signacul' tūc factis. quedā vniuersal' v̄tus que eis intrinseretur ⁊ p̄ quā inexistentez

⁊ pmanentē eoꝝ portatō liberet indifferēter ab oī piculo· Non em̄ deus cōtulit reb⁊ sacris quicq̄d ⁊ quātum potuit sꝫ quantum placuit· velle autē ad ulteriora eas extorq̄re est extra ordinem diuinitus institutū exorbitare·

Propositō·v·

In aliquib⁊ cedul᷑ scribere nomīa triū regum ⁊ collo suspendere ob reuentiam dei ⁊ ipoꝝ regum ⁊ eoꝝ fiducia sperare auxiliū·nō est illicitum·Credere autem ipis verbis scriptis inesse aliquam v̓tutem sanandi quaslibet īfirmitates· est vanū ⁊ supsticiosum·

Nec ꝓpō pꝫ ꝯformiter supradictis·Nā ob reuerentiā dei ⁊ scōꝝ licꝫ portare in collo r̄liq̄as scōꝝ·euange·oroꝫ dn̄icaꝫ ⁊ silia·⁊ ob reuerētiā in tali portatōne exhibitā·piū ē fiduciā cōcipe de adiutorio dei ⁊ scōꝝ·Sed q̄z ipis verb̄ nec a deo neq̄ ab ecclesia q̄ẜ ex auctoritate dei ē collata v̓tus sanatiua·si quis p talia Verba intendat ꝯseq̄ quascūq̄ sanitates·talis ex falsa opīone ꝓcedit·⁊ fit ꝯtractus q̄dam tacit⁹ cū antiq̄ aduersario cū q̄ semp nob̄ bellū ē īdictū ⁊ nulli⁹ societatis pactū igit᷑·Et pari mō rn̄deri posset ad obseruantiā scripťaꝝ q̄b⁊ scribitur·

lutum fecit dn̄s ex sputo · Et hiesus autem
p medium illoꝝ ibat · Ner quia diligenter ob
seruant ibi tempus ⁊ horam scribendi suspitō
satis apparens est ꝙ opinant̄ illis ṽbis tūc ac
quiri aliq̄m ṽtutem specialem que operatur effe
ctus p eos affectatos · Quo contra p suos pa:
stores deberent informari ne talibꝫ fantasijs
fiduciā adhiberent eo ꝙ essent friuole ⁊ a ma
lignis spiritibꝫ ꝓcurate qui sub specie boni no:
uerūt versutiam suam palliare · ⁊ diuersis la:
queis animū non resistentē implicare igit̄ ꝛc:

Propositō vj ·

In die palmaꝝ cruces facere iuxͣ tenorem q̄r
te obſuantie · penitus supsticiosū est · ꝓcedens
ex ludificata mente ·

Hec ꝓpō patet · q2 licet possit pie interp̄tan:
do ꝯcedi ꝙ tales cruces ob reuerentiā dei ⁊
sue amarissime passiōis ad sui memoriā pone:
rent̄ in agris ⁊ ꝯcipe fidutiā p̄seruatōis ex
diuīo munere gratuite exhibito · tn̄ credere ꝙ
ipis crucibꝫ inq̄ntum sic ⁊ tali tempe ꝯpositis
insit ṽtus p quā p̄seruent segetes ꝯ grandies
⁊ tempestates · In peris aut bursa delate pre
seruent suos portatores ab aura mala ⁊ alijs

tempestatibꝫ ē ex eis velle ꝯseq̄ effect⁹ q̄ ex eis
nō sūt nati bri ⁊ q̄ nō sūt sui officij· Vn̄ sic ī re
bus nat̄alibꝫ diuīa sapīa p̄fixit rebꝫ detīatā
v̄tutē ad determīatos effect⁹· ⁊ ad tales licitū
est applicare tales v̄tutes ⁊ nō amplius exten
dere· pari mō eadē ipa diuīa sapīa d̄termīatā
v̄tutē īposuit misticis rebꝫ ⁊ ꝯm tales v̄tutes
licꝫ ꝓcedere· āpli⁹ aūt extendere ꝓcedit ex fā
tastica opīone mentiū ludificatoꝝ ex dyaboli:
ca illusiōe· Verbi gr̄a· missa ordīata ē ī memo
riā passiōis xp̄i ꝯferēs uiuis ⁊ defūctis ꝓ r̄la
xatōe culpe ⁊ īpetratōe gr̄e· Si q̄s aūt uolēs
eā vlteri⁹ trahere credat sibi inesse v̄tutē ad
sanandū egtudīes corpales· aut ad fructuum
vb̄tates tanq̄ꝫ ex v̄tute ī missa exn̄te· cū illud
nō sit officiū misse neqꝫ tal' v̄t⁹ collata legitur
misse· incurrit sic credēs uiciū supsticōis ꝓce:
dēs ex f'ła opīone· ymo abutens rebꝫ diuinis·
Etenim cum homines sint variaꝝ affectionū·
⁊ indetermīatas habeant fantasias notoriū est
ꝙ sequi tales credulitates est a rebus diuinis
auferre ordinē diuine sapīe que in omnibꝫ hāc
obseruat regulam· ꝙ indidit rebus a se factis
determinatas uirtutes ad detīnatos effect⁹

Fiunt autem misse ad impetrandū p̄memorā
tos effectus· non quidem quasi ipis missis cre
dat̄ indita v̄tus talium effectuū· sed ob reue-
rentiam dei ⁊ sctoꝝ· ex fiducia ipoꝝ sperādo
auxiliū ꝑut nouerūt ꝯgruere ad salutem ani-
maꝝ nostraꝝ igit̄·

¶ Propositō vij·

Diuersas fore obseruantias supsticiosas in di-
uersis locis mirandum nō est pensatis eoꝝ ori
ginalibꝫ radicibꝫ:

Hec ꝓpō apparꝫ· Nam ꝯstat xp̄ianum ꝑplm
ꝓcessisse ex gentili quōdam ꝑplo q̄ ydolatrie
dedit⁹ fuit plen⁹ ritibꝫ supsticiosis· Et q̄uis
p̄dicatō euangelica ydolatriā expulit ⁊ alios
errores directe ꝯ̄ fidē obuiantes· tñ fex ei⁹ nō
fuit ad liquidū exinanita q̄n r̄maneret quedā
reliq̄e variaꝝ obƀuatōm sic̄ apparet exp̄sse in
obƀuantijs c̄ca nouilumū ⁊ dieꝝ egypciacaꝝ
⁊ ꝑut mƀti nolūt ī die lune aliqd̄ nouū op⁹ in
choare uƀ tunicā nouā īduere ⁊ sic de alijs di-
uerƀ ritibꝫ ī diuerƀ terris· Preterea hoīes ne
gligendo bona sp̄ualia īmoderate inherēt boīs
corpalibꝫ circa ꝓpa corpa ⁊ res extiores· ꝓpt̄
quod nimia sollicitudīe semꝑ sommant media

puemendi ad ea que diligunt· Sathanas igit̃ ex ↄ̄meritis taliū hoim̄ nouit se transfigurare in angelū lucis· accipiens pmissiōꝫ sub spē pietatis fallendi hoīes sic supcuriosos generādo fantasiā· ꝙ diuina verba ⁊ alia mistica p̄ter id ad qđ diuinitus ordinant̃ hēant ṽtutes ad tales effectus q̄ ṽsant̃ in affectib9 eoꝝ· Ingerit em̄ se demon affectib9 sic inordinatis· ac p hoc sibi qđamō subditis ut multiplitius eos varijs erroribꝫ illaquet· Nec obstat ꝙ in p̄ncipio in talib9 obſuatōib9 aliquid veri hoīes expti sūt quia cum hoīes incipiūt hui9 mōi obſuantijs anū suū implicare m̄lta ſm h9 mōi obſuatōes euemūt p deceptōeꝫ demonū· ut h9 mōi obſuationib9 hoīes implicati curiosiores fiant· ⁊ sese magis inserāt multiplicib9 laq̄is pniciosi erroris ut Aug· di· 2· ď doc· xp̄iana· Vñ ⁊ Ray· allegat aug· di· ꝙ sepe ex p̄missis obſuatōib9 talia inueniunt̃ accidere ex dei pmissiōe ut illi q̄ hoc audiūt ⁊ uident· pbent̃ in quali fide sint apud deum· In cui9 testimoniū dicit̃ deutro· 13· Si surrexerit in medio tui pphetes· aut q̄ sommū se uidisse dicat ⁊ p̄dixerit signū atqꝫ portentū ⁊ euenit quod loc9 est ⁊ dixerit tibi

eamus ⁊ seq̄mur deos alienos quos ignoras ⁊ seruiam⁹ eis· nō audias v̄ba ꝓphete illi⁹ aut sommatoris qꝛ temptat vos dn̄s deus vester vt palam faciat vtꝝ diligas eum ī toto corde ⁊ in tota aīa vestra· Ecce sentenciā memoriā dignā· Certū est ꝙ hoīes magnū trahunt argumentū ex hoc quia pertales obseruatōnes pluries comptum est ita euenisse· ⁊ nichiloi⁹ fides adhibenda non est· Tum qꝛ nōnunꝙ ad ꝓbatōnem fidei deus talia fieri ꝑmittit· Tum quia nōnunꝙ vanis affectiōibꝫ hoīm demon oculte se ingerit illaqueādo eos ꝑniciosis erroribꝫ ut allegatū est igit̄ ⁊c·

Propositō viij·

Obſuantia p⁹ bapm fieri in aliq̄bꝫ locis poti⁹ ociosa p̄ma fronte dici ꝙ illicita· ⁊ potest esse pie interp̄tatōnis·

Hec ꝓpō pꝫ: Nā in aliq̄bꝫ locis p⁹ bap̄m pb̄r baptizans portat corpus xp̄i in pixide· ⁊ inde recipit vnam hostiam· leuans eam duobꝫ digitis ut patrini videant hostiam· postea abluit illos digitos aqua· ⁊ illam ablutōnem dat īfantulo baptizato ut bibat eam· qui tamē nōdum bibere potest· Dicit igit̄ ꝓpō ꝙ primo aspectu

tal' obſuantia videt ociosa q2 nō videt alic9 vtilitatis · ſ; nō videt illicita q̄i aliqͦ malū ↄtineat atȝ ꝓhibitū · q2 nō dat niſi pura aq̄ puero · q̄ ſi bibat ul' nō bibat · nichil refert · eſt em̄ quaſi aliqͦ indr̄ns · Et q2 baps eſt ianua ſacramtoꝝ ⁊ regn̄atōis ſpūal' introit9 ꝑ quē fit adaptatio ad eucariſtie ſacramtū · forſitan ad illi9 ſignificatōꝫ tal' obſuantia potuit eſſe ītroducta · Ita qꝫ ſi ego eſſem paſtor ī aliq̄ tali loco vbi ex antiquo talis ↄſuetudo inoluiſſȝ · ego abſqꝫ ſcrupulo meipm̄ ↄtemparem niſi aliqͦ aliud emergeret qꝫ ad pn̄s poſſum conſiderare ·

¶ Propoſitō viiij

Circa pdictas obſuatōes īformand9 ē ꝓplus ne illas faciat ſiniſtra intentōe · qꝫ ſi nolit ab impia intentōe ſupſedere · nichiloi9 tal' rit9 exterminari debet penali executōe nec hoc eſt rectā deuotōȝ tollere · ul' actim ſcandalū pbere · ¶ Hec ꝓpō apparȝ · q2 m'lti ex ignorantia peccāt parati ſe ſubmittere īformatōi ſuoꝝ ſupiorū · Et ideo tales tanqꝫ bn̄ ſanabiles ꝑ īformatōeȝ ſimplicē reuocant ad uiā rectaȝ · Si v͛o inuiti uelit ꝓpls ſuo ſenſui nec ↄ̄ſiſtere ab ītentōe ſupſticoſa · necce erit vti acriori medicina ut morbi

curet᷑ ⁊ nō īualescat. Hec sub dissimulatōne est transeundum ī his que ꝯcernūt xp̄ianā re-ligionem. Modus aūt ī ꝑtickari ꝓcedendi ī pu-nitōne taliū potius ad iura ꝑtinet q̄z ad theolo-giam. Et qꝛ nullus animus inordinatus meret᷑ dici deuotus cū deuotō sit actus religiōis. ꝯn̄s ē ꝙ tales errores ꝑniciosos eradicare nō est tol-lere rectam ⁊ veram deuotōꝫ. Vn̄ in omī sacri-ficō legis p̄ceptū est vt sal apponat᷑. quo signi-ficat᷑ discretō debita in cultu diuīo. Et ꝓhibe-bat᷑ mel offerri ꝓpter ydolatriam ⁊ infideliū ri-tum ne vlla fieret ꝓpl'i dei cū infidelibus ꝯnīo ut patet leuit᷑. 2. Et ex eodem apparet. ꝙ ꝓhiben-tes tales sup̄sticōnes nō suscitant ex̄nte ipoꝝ aliqd̄ scandalum. Si autē praui accipiant oc-casionem scandali ꝓpter hoc veritas religiōis nō debet p̄termitti exemplo saluatoris qui non cessauit docere veritatem q̄zuis pharisei scan-dalizabant᷑ vtꝫ Math. 14. igit᷑ ⁊c.

¶ Explicit Tractatus de sup̄sticōsis quibusdam casibus.

Heinrich Borzitham

Incipit tractatus de Celebratone festoꝝ.

Quia materia de festoꝝ obſuatone ſub pratica occurrit quottidiana tanto ꝺ articulata ei⁹ diſcuſſio ē magis neceſ-ſaria q̄nto eſt magis uſitata ⁊ pl'es ſcrupulos ꝯſueuit īferre ꝯſcientioſis. Itaq3 ad ei⁹ magis exq̄ſitam examīatōem. pōt formari titulus ſm tal' queſtionis tenorem. ſ.

Utrꝝ diebꝫ feſtiuis ſit licitum inſiſtere labori aut exercitō opum corpaliū.

Ad queſtionis hui⁹ abſolutōz pcedendū eſt p quaſdā ꝓpōnes quaꝝ p̄ma eſt.

Propoſitō p̄ma.

Inſtitutō feſtoꝝ pōt ptim dici moral'. pti ē etiā ceremonial'. ⁊ ptim iudicialis.

Hec ꝓpō ſm ptes ſuas declarat' ſic. Qꝛ enim h⁹mōi inſtitutō ſit ptim moral'. pꝫ. qꝛ moralia dicunt' aliq̄ p̄cepta q̄ ptinēt ad dictamē rōnis Ineſt aūt hōi dictamē rōnis qꝙ ipe debitor eſt bn̄ficij ut obſequij exhibendi illis a q̄bꝫ bn̄ficia accepit. Quia igit' opatō p laborem corpalem diſtrahit mentē homīs ne poſſit ſe conuertere ad deū iura graꝝ ſemp bn̄ficijs ab eo pceptis

referendo. et laudū pconia sibi rependendo q̄z tn̄ est debitor. Constat q recte rōnis dictamine pcipiente sit interdū cessandū ab hmōi labori bus distrahentibꝫ. quatenꝰ mens humana ascē dere valeat ad actus supradictos in qbꝫ diuiꝰ cultꝰ pcipue exercet. Confirmat. Nam homi inest natalis inclinatō ad hoc q cuilibꝫ rei ne cessarie deputet aliqd tempus. sic corpali refe ctōni sūno et aliis hmōi. Unde etiā spūali refe ctōni qua mēs homīs in deo reficit. sm dictam natalis rōnis aliqd tempus deputat homo. Et sic debet hr̄e aliqd tempꝰ deputatū ad vacand diuinis. Huic rōni Albertꝰ magnꝰ ꝯsentiens sic dicit sup math. q in dētminatōe diei festiue vnū attendit qd est causa finalis. Et hoc est q cū hō in ope est ul' ī negocō ꝑpe vtilitatis occu patio ipa trahit cor ad obliuiscend quietis que p dilectōz et gustū bonitatis in deo debet haberi Et ideo instituit et dētminat feriatꝰ dies ī quo ab occupatōe tali sepatus distat redire ad dei dulcedinē expiendā que postea ī eiꝰ rmaneat meoria. hanc utraqꝫ rōnū sumit a doctore scto q̄z p̄nia ꝯcerīt iusticie dbitū īqztū hō obligat ad granacōes et obseqū rpēdend suo bn̄fctori

Scda respicit ppriam nostram comoditatem. in quantum mens reficit. dū exonata ab aliis se transfert ad vacandū deo. tūc em̄ pascit͛ et spi ritualiter r̄ficit͛ ab eo qui inuitando nos dicit Venite comedite et bi. et inebami carissi. Can. v. Ptz ecc̄iastici 24. Transite ad me oms qui cupiscitis me 2c. Deinde p3 q festor institu tio sit ptim ceremonial. Na3 qn̄ ea que cōiter osiderata ptinent ad dictamen rōnis. talia si d terminant͛ ad spēalia cū respectu ad diuinum cultum dicunt͛ ceremonialia. sic determiatō de celebratōne sabbati ē ceremonial quantū ad h q determinat͛ dies septim9. Et sic i aliis. Ter cia etiā ps p3 videlic3 q sit ptim iudicial. Nā h9mōi determiatō etiā respectum hab3 ad res humanas ordinat͛ em̄ ad quietem laborantium et sic ptinet ad iusticiā dn̄atiuā que ē int dn̄m et suū. Vn̄ exod. v. dicit͛ q in die sabbati non deb3 fieri qcq ōpis vbi cōiter subiungit͛ ut re quiescat suus tu9 et ancilla tua sic et tu. Patet igit͛ ppō quo ad oms ei9 ptes verificata.

Propositō scda.

Conueniens est in festor ordinatōne quenda3 ordinem assignare.

Nec ppo pz. Nam ad celebrandu diem festuz pmu occurrit ipa causa finalit moues q tacta est i deductone pme ptis ppois pcedentis. Secundo attendit aliqd diuinu emerges poti9 ad determinandu vnu die qz aliu. sic i ve. testa. dett miabat dies vij. q rntabat quiete di. ide cessa tione dei a nouis opib9 odendis. Et fuit figura quietis xpi i sepulcro que fuit die septimo loco cui9 nuc celebrat dies octau9. quo xpus resurges felicitatem quietis eterne ostendit in plena gl'ia anie & corpis ostituta. vt ait venerabil Albt9 sup math. Et pari mo facile est silogizare aliqd diuinu spualiter occurres circa c9libz festi detmiatoz. Cosequent aut ipi subditi regulant p ordinatoes suoz supioz qui siit regule iferioris queadmod supiores mouent p dictame rois. & olligant inferiores bm modu illu ad obfuantia festoz sic p supiores modus eis imponit bm magis & mi9 put inferi9 distinctius specificabit.

Propositio iij.

Ratio dictat circa festoz obseruantiam tam i psonis qz in locis qz etiam temporibus pensare differentiam.

Hec ꝑpō pȝ· p̄mo ex ꝯni ꝯditōe humanoꝝ a-
ctuū ⁊ statutoꝝ i q̄bꝰ attendi ꝯsueuit uarietas
circūstantiaꝝ· eo ꝙ ipaꝝ dr̄na inducit dr̄nam
obligandi· Dein̄ pȝ in sp̄eali Nā ut dictum est
ad quiescendū qn̄ȝ ab opibꝰ corꝑalibꝰ fatigati-
uis mouet̄ homo ex ratōnis dictamīe ut mens
possit liberius vacare diuinis· Sȝ aliquotiens
⁊ inq̄bus sdā tempibꝰ emergit altiꝰ diuinum ali
qđ excitans nos insistere diuīo officō ⁊ dei lau
dibꝰ· Vn̄ de die dn̄ico dicit beatꝰ Apꝑoloniꝰ· Il
la die nil agenđ ē nisi deo vacandū· nulla opatō
illa die sc̄ta agat̄· nisi ut tm̄ ī ymnis ⁊ psal· ⁊
cant̄· spiritalibꝰ dies illa transigat̄· Cuiꝰ cām
sc̄us leo papa q̄i assignās ait· Nec dies tantis
diuinaꝝ dispensatōnum misterijs est consecra-
ta· ut quicq̄d īsigne a deo est ꝯstitutū ī terris
in huiꝰ diei dignitate sit gestum· In hac mun-
dus sūpsit exordium in hac ꝑ resurrectōnem
⁊ mors interitum ⁊ uita sumpsit inicium· Si
militer etiam de alijs festis est aduertere· Idē
ostendi potest· quia ad celebratōnem eiusdem
festi ꝑ cessatōꝫ ab operibꝰ plus astringit̄ diues
q̄ȝ paupꝫ· ⁊ intesse diuinis plus ecc̄iasticus q̄ȝ
laicus ⁊ sic de alijs mł̄timodis ꝑsonaꝝ dr̄nijs·

De locis idem ꝑpendere nō est difficile·cū aliqs
p̄ronus est vni⁹ loci qui nō est p̄ronus loci al-
terius rōne cui⁹ celebratō festi instituit̄· Adū-
tendum autem ē ꝓ declaratōne ampliori q̄liter
festoꝝ institutō pot̄ dici ꝑtm moralis tanq̄ʒ di
riuata a rōis dictamine· Etem̄ sic om̄e iudiciū
rōnis speculatiue ꝓcedit a natali ꝯgnitōe pri
moꝝ principioꝝ· ita etiā om̄e iudiciū rōis pra
ctice ꝓcedit ex quibusdam pn̄cipijs natal̄iter
ꝯgnitis· Sʒ ex illis diuersimode ꝓcedi pōt ad
iudicandū d̄ diuersis· Quedā em̄ sūt ī hūanis
actibꝰ a deo explicita ꝙ statim cū modica consi
deratōne pn̄t approbari uel reprobari ꝑ illa cō
munia pn̄cipia· sic ꝙ parentes sūt honorandi· ⁊
ꝙ nō est occidendū ⁊ sic de alijs· Quedam vō
sūt ad quoꝝ iudiciū requirit̄ mlta cōsideratio
diuersaꝝ circūstanciaꝝ quas considerare dili-
genter nō est cuiuslibʒ sed sapientum ut coram
cano ꝯsurge· Et honora ꝑsonā senis· Quedā
vō sūt ad que iudicanda indiget homo adiu-
uari ꝑ instructōnem diuinam· sicut ē circa cre
denda· Et hoc modo p̄cepta de celebratōne fe-
stoꝝ referunt̄ ad dictamen natalis rōnis ꝓut
ē illumīata ꝑ fidem orthodoxam igit̄·

Propositō iiij.

Ad cognoscendum que opa in festis ꝓhibent̄ fieri contingit ex diuersis locis veteris testa: menti dirigi.

Patet Nam exodi 2. dicitur. Memento vt diem sabbati sanctifices. Et in hoc tangitur finis obseruantie sabbati seu festi qui est vacare rebus diuinis. Illa enim sanctificari dicuntur in lege que diuino cultui applicant̄. Demū̄ subditur in eodem loco. septimo die domini dei tui non facies omne opus. Deinde hec vniuersaliter nude posita specificatur. leuit̄. 23. vbi dicitur Omne opus ſuile nō facies ī eo. Circa cuiꝰ ē aduertendum ꝙ opus ſuile dicitur a ſuitute Est autem triplex seruitus. Vna quidem qua homo seruit pctō ſm illud. Qui facit peccatū seruus est peccati. Et ſm hoc omne opus peccati dicitur seruile. Alia uero seruitus est qua homo seruit homī. Est autem hō alteriꝰ ſuus nō ſm mentem sʒ ſm corpꝰ. Et ideo opera seruilia ſm hoc dicunt̄ opa corpalia in quibꝫ unꝰ homo alt̄i ſuit. Tercia aūt ē seruitꝰ dei ⁊ ſm hoc opꝰ seruile possʒ dici opꝰ latrie qd̄ ꝑtinet ad dei ſuitium igit̄ ꝛc.

¶ Propositio v.

Non prohibent festa fieri opera servilia tercio modo accepta.

Patet quia illud prohibere repugnat fini observationis diei festiue. Homo enim ad hoc ab alijs abstinet in die festo vt vacet opibus ad dei seruitutem pertinentibus. Et inde est quod sicut dicitur Johan. 7. Circumcisionem accipit homo in sabbato ut non soluatur lex moysi. Inde etiam dicitur mathei 12. Sabbatis sacerdotes in templo sabbatum uiolant id est corporaliter in sabbato operantur et sine crimine sunt. Et sic etiam sacerdotes in sabbato archam domini circumferentes non transgrediebantur preceptum de obseruantia sabbati igitur etc.

¶ Propositio vj.

Nullus spiritualis actus exercitium est in diebus festiuis secundum se prohibitum.

Patet quia exercitium talis actus non est contra preceptum de obseruantia sabbati. puta si quis doceat verbo vel scripto Vnde numeri. 28. dicit glossa quod fabri et huiusmodi artifices ociantur in die sabbati. lector autem diuine legis vel doctor ab opere suo non desinit nec tamen contaminatur sabbatum. Huius autem causa est quia nullus actus spiritualis est proprie seruilis. eo quod vnus homo non dicitur seruus alterius secundum mentem sed solum secundum corpus igitur.

¶ Propositō vij

In dieb' festiuis opus p̄mo mō dictū s̄uile po tius ꝓhibet' q̄3 opus scd̄o mō dictum s̄uile quā uis foret corꝑale.

¶ Hec ꝓpō p3 sic. Naȝ opa p̄mo aut scd̄o modo dicta s̄uilia ꝓhibent' inq̄ptū ꝯtrariant' obs̄uan tie sabbi. Contrariant' aūt obs̄uantie sabbi iq̄p tum īpediūt applicatōȝ hoīs ad diuina. Et q2 magis īpedit' hō a reb' diuīs p op' peccati q̄3 p opus licitū q̄uis sit corꝑale. ideo magis ꝯ h' p̄ceptū agit q̄ peccat ī die festo q̄3 q̄ aliq̄d op' corꝑale licitū facit. Vn̄ di. Aug. in li. d' decem cordis. Meli' faceret iudeu' in agro suo aliq̄d vtile q̄3 ī theatro tediciosi' existeret ꝛ meli' fe- mine eoꝝ die sabbi lanā facerēt q̄3 tota die in neomenijs suis īpudice saltarēt. Est tn̄ aduē- tend̄ q̄ q̄ peccat ueīalit' ī sabbo ꝯ h' p̄ceptū nō facit q2 pct̄m veniale nō excludit sctitatem.

¶ Propositō viij.

Opa ꝯnia s̄uis ꝛ liberis q̄3uis corꝑalia in die bus festiuis fieri nō sūt ꝓhibita.

¶ Hec propositō patet p doctoreȝ sanctū. Opa inq̄t corꝑalia ad spūalē dei cultū nō ꝑtinentia intm̄ s̄uilia dicūt' inq̄3tū ꝓp̄e ꝑtinēt ad s̄uiētes

In quantum vero sunt cōmunia & seruis & li
beris non merentur dici seruilia. quia scripture
auctoritas ꝓhibet solum opera seruilia. Patet
igitur huiusmōi opera sm se non debere dici ꝓ
hibita igitur zc.

Propositō ix.

Multa operum genera etiam corporalium in
festis non esse ꝓhibita. potest studiosus colli=
gere ex ꝓpositōne ꝓxime pmissa.
Patet. verbi gratia. Nam quilibet tam seruus
quam liber tenetur in necessarijs ꝓuidere non tm
sibi sz etiam ꝓximo. pcipue quidem & pmo in
his que ad salutem corporis ptinent. sm illud
prouerb. x. Erue eos qui ducuntur ad mortem
Secundario etiam in damno rerum vitando
sm illud deutronomij 22. Non videbis bouem
& ouem fratris tui errantem. & preteribis sed
reduces fri tuo. Hinc est qꝫ opus corporale
ptinens ad conseruandam salutem ꝓprij corpis
non uiolat sabbatum. Non enim est contra ob
seruantiam sabbati qꝫ aliquis comedit aut alia hu
modi facit quibus salus corpis conseruat. Et ꝓpter
hoc machabei n̄ polluerūt sabbatū pugnātes ad
defensioz sui die sabbati vt legit 1. machab. 2.

Similiter nec Helias fugiens a facie hiezabel in die sabbati propter hoc etiam dominus math. 12. excusat discipulos suos qui colligebant spicas i die sabbati propter necessitatem famis quā patiebant igit̄ zc.

Propositō x.

Consequens est ex propositōne octaua. non fore in festis prohibita corporalia opa statim euitanda Verbi gratia opus corporale quod ordinatur ad salutem corporalem alterius non est contra obseruantiam sabbati. Unde domin9 ioh. 7. ait Mihi indignamini quia totum hominem saluū feci in die sabbati. Et inde est q medici licite possunt medicari infirmos in die festo. Et qa multo magis est conseruanda salus reipublice p quam impediunt̄ occisiones multoꝝ ꝛ innumera mala ꝛ temporalia ꝛ spūalia q̄ȝ salus corporal' vni9 hoīs. ideo p tuitōne reipublice fidelium licitum est iusta bella exercere in dieb9 festis si tamen necessitas hoc exposcat. sed necessitate cessante nō est licitum bellare in diebus festiuis. Similiter opus corporale quod ordinatur ad immēs damnū rei exterioris uitand nō uiolat sabbatū. Unde dicit dn̄s mathei 12.

Quis erit ex vobis homo q̄ habʒ vnā ouē· ⁊ si
ceciderit sabbato in foueā· nōne tenebit ⁊ leua
bit eam· pari mō dicit̄ de bladis metendis si p̱
culū immeat deuastatōis p̱ hostiū iuasiōeʒ aut
tempis idispōeʒ· Non solū aūt ḋ bladis sʒ etiā
de aliȷs fructib⁹ colligendis ⁊ recondendis ad
ꝓuisiōʒ sui ⁊ alioꝝ· Similr ē intelligendū de ca:
ptōne allecum ī festis· Nā ⁊ papa īdulget su
per hoc ꝓpt̄ tempis nccitatem ⁊ ꝯnis vite vti
litatē· Jdō censend̄ ē ḋ fossatis faciendis ꝓ mu:
nitōne loci ꝯtra inimicos· Et sic generaliter ḋ
operib⁹ ordinatis ad damnum vitandum ⁊ de
similib⁹ est intelligendum igit̄ ⁊c·

Propositō xi·

Quia nccitas fert̄ legem nō hr̄e ꝯtingit eadē
op̱a licita ⁊ illicita censere·
Nec ꝓpō uidet̄ aliq̄lr nota p̱ exempla quedaʒ
supra tacta sicut debellare· ḋ bladis metendis·
de faciendis fossatis· pari pacto ḋ molendinoꝝ
vsu qn̄ʒ ꝓpter instantem nccitatē· de extractōe
aquaꝝ in quibusdā salinis ne destruant̄ fontes
ex quibus effluit aqua que est materia salis·
Et simili modo silogisandum est de aliȷs igitur
⁊ cetera·

Quia sub eadem concessione cadunt principa
le et accessorium. pot sm hoc pferri iudicium
de pluribus generibus operum.

¶ Propositio 12.

Verbi gratia. pcurato eorum que subueniut
ad comodum reipu. est quoddã neccm pñcipale
Quia vo in diuersis locis alia et alia abundãt
neccia est comutato diuersarum rerum humanã indi
gentiam suplentiũ. Oportet igit mercatores
circuire diuersa loca etiam in festis vrgente se
pius necessitate. qui quandoqz indigent naui:
gio. quandoqz vecturis in quadrigis. Ut si ha
beant equos. necce est equos ferrari. Indigent
etiã hospicijs et refectõne corporali et sic d alijs
Inde fit qp omnia similia opera possunt licite
fieri in festis dum necessitas exigit. omnia em
respiciũt finem concessum et ordinatum ad bo
num humanum igit etc.

¶ Propositio 13.

Contingit in festis nundinas et fora fieri et tñ
obsuantiã festi nõ irritari.

Patet ex causis supra memoratis. Aliquan:
do enim pter circũstancias varias ex tempe
ul situ locorum ñ pñt oportune istitui alio tẽpe.

vt si loca aliqua sibi inuicem sint vicina et suc-
cessio fiat ipa℞ nundina℞ contingit interueni
re aliquos dies festiuos qui euitari nō possūt
Et sic cōmunis vtilitas cum necessitate excu-
sat a violatōne sabbati.

Propositō xiiij.

In premissis sunt quedam remedia memorie
conseruanda ut contra transgressionem sab-
bati tutior sit conscientia.

Patet verbi gracia. Vitandum em̄ est ne cu-
piditas sit causa exercendi ipa opera seruilia
corporalia. sed uel vrgens necessitas aut rei-
publice vtilitas aut aliquis alius finis per se
honestus vel laudabilis. Secundum est reme-
dium ut qui minus possunt interesse diuinis
ꝓpter predicta opera exercenda ipi supleant
ī elemosina℞ largiori datione et alijs pijs opi-
bus ut sic efficiant̄ ꝑticipes spūaliū rependen
do temporalia. Unde ad ꝓpositū Grego. Ome.
21. exponens illud ysaie 41. Ponam in desertum
abietem vlmū et buxum simul. sic dicit. Quid
ꝑ vlmum nisi sclarium mentes expresse sunt.
que dum terrenis curis adhuc inseruiunt. nul
lum virtutum spiritualium fructum ferunt.

Qz ⁊ si fructū ꝓpꝰ vlmꝰ n̄ habz poꝛtare tn̄ vi-
tem cū fructu solz. qꝛ ⁊ sc̄lares uiri ītra sc̄taȝ
ecc̄iaȝ q̄uis spūaliū v̓tutū dona nō h̄eant dū
tamen sanctos uiros donis spiritualibꝫ plenos
sustentant. quid aliō q̄z vitem cum botris poꝛ
tant. Tercium autem remedium est ut alio tē
poꝛe quādo cessat necessitas implicandi se ne-
gotijs sc̄laribꝫ feruentiꝰ insistant diuīs ut sic a
lio tempe recupent qō pꝛioꝛi tempe uidentur
minus fecisse. Huius exemplum legimꝰ Nūi
ix. de quibusdam venientibꝫ ad moysen qui di
xerunt. immundi sumus super animam homīs
quare fraudamur ut non valeamus oblatōeȝ
ferꝛe domino in tempoꝛe suo inter filios isra-
hel. Et sequitur ibidem ex consilio domini vt
alio tempoꝛe recuparent quod facere non po-
tuerūt tempe statuto. Et pifoꝛmiter in ꝓposi-
to. Quartū r̄mediū ut saltē surgāt tanto ma-
ius ⁊ audiāt unā missā aut pl̄es qn̄ festum ē
solemne si opoꝛtunitas assit. ut si non satisfaci-
ant ad totum saltem ptm recompensent p hec
em̄ ⁊ sil̄ia remedia erit tutioꝛ hoīs cōscientia
ne ꝯueīat ītentōm instituentis celebꝛari ferias
aut festa igit̄.

¶ Propositō xv.

Recte decretū est placita pcessus et iudaica regulariter nō exerceri dieb⁹ festiuis. q̄muis interdum hui⁹mōi fieri nō sit illicitum in casu necessitatis ul pietatis.

Hec ppō apparet ex pncipijs antea p̄libatis. qz h⁹mōi actōnes spūaliter distrahūt aīm hoīs ne possit vacare diuīs. Turbatōnes etiā frequenter et ɔtentōnes inducūt a quib⁹ euadere absqz pctō nō ē facile. Et ideo dn̄s mathei. v. dicit. Si quis vult tecum in iudicio contendere et tunicā tuā tollere. dimitte ei et palliū. Sz qz necessitas legē nō habz. quia etiam vacans pietati vacat fini institutōnis festorum. hinc ē q̄ in talib⁹ casib⁹ fieri pn̄t non obuiando intētōni ipoꝝ festoꝝ igitur ꝛc.

¶ Propositō xvj.

Ad sentenciandū q̄ opa in festis fieri aut non fieri ɔtingit licite. nō sufficit cōsidare ipa opa absolute. sz necc̄e est mltiplicem distinctōnem n̄ ignorare.

Hec ppō q̄ sūmat ɔtenta pluriū ppōm p̄tactarum. Et p istam quis pot̄ dirigi ad discernēdū obſuantiā festi aut eius transgressionem.

Unde diuersa sunt operum genera. et eadem opera ex diuersis causis possunt practicari a diuersis et secundum diuersa loca et circumstancias. Ita quedam per se accepta essent licita que ex adiuncto fiunt illicita. et viceuersa prout satis dearticulatum est per prius memorata. Nisi igitur omnis talis diuersitas pensetur non potest assignari sufficiens sentencia super festorum transgressione aut obseruantia eorundem igitur etc.

Propositio 11.

Videtur potius expediens prauam hominum attenta consuetudine. quedam ex festis in aliud bonum commutare quam amplius ea multiplicare.

Hec propositio apparet primo quidem quia occasiones peccandi sunt amputande. constat autem quod his diebus quando homines cessant ab operibus corporalibus tunc se conuertunt ad commessationes et tripudia et ad alia exercitia corporalia quibus plura vicia sunt immixta propterea quod melius esset quod operibus mechanicis et licitis occuparentur. vt a talibus retraherentur. In huius exemplum potest adduci illud quod filiis israel legitur euenisse. Cum enim proni essent ad peccandum et precipue ad ydolatriam committendam quando eis vacare permittebatur. hinc pietas diuine dispensationis prouidit remedium.

vt multitudine pceptoꝝ ceremonialium a deo ocupenẽ ut vix eis aliqd spaciũ ociandi indulgeret· ꝛ pari passu videẽ i pposito censendum igiẽ ꝛc·

Propositõ 18·

Obſuatõ diei dñice i noua lege succedit obſuancie sabbati· q̄ ꝛsi sit celebꝛoꝛ· tñ nõ debꝫ nũc sic tunc esse ita arta ꝓhibitõ opandi·

Hꝰ ppõis pma ps ẽ satis nota· qꝛ dies sabbati iudeoꝝ cõmutatꝰ ẽ in diẽ dñicam· Est aũt hꝰmõi successio ñ ex vi pcepti legis sꝫ ex cõstitutõne eccłie ꝛ consuetudine ppłi xpiani· Causa aũt q̄re nõ dẽt ꝓhibitõ foꝛe ita arta ẽ qꝛ obſuatõ sabbati fuit figuralꝭ· figura aũt ptinet ad ꝓtestatõꝫ vitatis quam nec in modico pterire opoꝛtꝫ· Et iõ quedã opa nũc ꝯcedũẽ tũc ꝓhibita sic ꝯcoctõ ciboꝝ ꝛ alia hꝰmõi· Et etiã i q̄busdã opibꝫ ꝓhibitis faciliꝰ ppter necessitateꝫ dispẽsaẽ i die dñica q̄ꝫ i sabbõ iudaico· Et pari foꝛmiter itelligendõ ẽ de aliȷ̄s festis nr̄is que succedunt eoꝝ festis ꝛc·

Explicit Tractatus cuiꝰ supꝛa de Celebꝛatõne festoꝝ·

